

DOI 10.15407/sociology2024.03.139

УДК [159.964.2.018:159.923.2]:316.362-055.26-053.2

ЮРІЙ ПРИВАЛОВ,

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник відділу соціальних експертиз Інституту соціології Національної академії наук України (01021, Київ, вул. Шовковична, 12)

YURIY PRIVALOV,

Candidate of Sciences in Philosophy, Senior Research Fellow at the Social Expertise Department, Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine (12, Shovkovichna St., Kyiv, 01021)

csep@csep.kiev.ua

<https://orcid.org/0000-0003-0935-5265>

АННА ВОВК,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка (79000, Львів, вул. Університетська, 1)

ANNA VOVK,

Candidate of Sciences in Psychology, Associate Professor at the Department of Psychology, Ivan Franko National University of Lviv (1, University Street, Lviv, 79000)

junejean1778@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1505-7096>

Роль трансформації материнського імаго у психотерапевтичному процесі

Оскільки тема сімейних стосунків, у їхньому зв'язку із ментальним здоров'ям і якістю життя, набуває дедалі більшої актуальності в медійному просторі, соціологічному вимірі та контексті соціальної політики держави та соціальних інститутів, фамілістичний та материнський дискурс постійно розвивається, вимагаючи переформатування материнської ролі у категоріях норми та патології, партнерства та дискримінації, підтримки та насильства, гетоізації та егалітарності, патріархату та емансипації. Материнські моделі, ідентичності та практики залежать від багатьох соціальних чинників: сімейного складу, статусу, виховання, доходу, віку, умов реалізації, які під час війни максимально ускладнюються.

Цитування: Привалов, Ю., Вовк, А. (2024). Роль трансформації материнського імаго у психотерапевтичному процесі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, 139–148, <https://doi.org/10.15407/sociology2024.03.139>.

Несвідомі образи дітей, як уявлення, так і фантазії, здійснюють безперервний вплив на психіку впродовж усього життя людини, а тому джерело психічних проблем можна знайти у відносинах матері та немовляти. Якщо ці хворобливі точки дитинства пережити під час аналізу та інтерпретувати через перенесення «тут і зараз», є шанс на внутрішні зміни.

Особливу роль у психіці людини відіграють батьківські об'єкти та імаго, що здійснюють вплив на якісні та кількісні характеристики потягів, ставлення до себе, світу і людей, афективне життя та якість життя людини в цілому. Якщо повсякденне життя радше проявляє і повторює в різних варіаціях загальну закономірність вже усталених відносин з цими об'єктами, то психотерапевтична робота розрахована на ретельну перебудову цих внутрішніх відносин, що призводить до гармонізації психіки, зростання творчої енергії, адаптаційних можливостей і продуктивності всього психічного життя. Такі зміни є результатом тонкої роботи та складної взаємодії, яка розігрується між психоаналітиком та клієнтом.

Виняткове місце у внутрішньому житті людини посідає неусвідомлюваний образ матері, материнське імаго, зміна якого тягне за собою трансформацію ставлення до світу, суспільства, людей і самого себе. У сучасній психології тема людських прихильностей є частиною питання соціальних відносин між людьми, їх регулювання в царинах освіти, виховання, психотерапії. Індивідуальна, парна та сімейна психотерапія постійно перебувають у пошуку ефективних інструментів для розвитку сімейних систем, що можуть бути впроваджені у соціальні практики охорони ментального здоров'я та соціального захисту, що зумовлює актуальність зазначеної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є образ *Іншого*, зокрема матері, у внутрішньому та інтерсуб'єктивному просторі психотерапевтичної взаємодії. Предметом дослідження є обґрунтування важливості зміни материнського імаго як ментальної репрезентації в загальному контексті психотерапевтичних трансформацій.

Мета дослідження — наукове та методологічне обґрунтування можливості та доцільності зміни материнського імаго клієнта в процесі психоаналітичної роботи.

Завдання дослідження: визначити роль виміру інтерсуб'єктивності для існування людини; сформулювати поняття «імаго» і «материнське імаго», визначити роль цих явищ для психічного життя; схарактеризувати особливості терапевтичного процесу змін, що відбуваються в роботі з терапевтичним перенесенням.

Складність особистості в її психосоціальному функціонуванні як об'єкта наукового аналізу призводить до пошуку та виникнення нових методологій соціального пізнання, феноменологічних досліджень та прикладних психотерапевтичних підходів, які відкривають доступ до дослідження персональних сенсів та способів інтеграції індивіда у соціокультурні системи, а також глибинних особистісних трансформацій, які неможливі у випадку застосування інших соціальних практик. Оскільки психотерапевтичні підходи та робота з несвідомим постійно розвиваються і вдосконалюються, необхідно постійно співвідносити минулі вагомі здобутки цієї галузі із сучасними винаходами, які виникають на

запит сучасного суспільства та потребують теоретичного обґрунтування, що визначає наукову новизну та практичну значущість викладеного матеріалу.

Самосвідомість людини й усвідомлення нею зв'язку зі світом взагалі та із соціальним світом зокрема інтерпретуються в різних напрямках філософської думки. Класична філософія розрізняє два типи буття: буття в собі, яке є пасивним буттям без мети, буття об'єктів, присутніх у просторі та через нього, і буття для себе, яке є буттям трансцендентальної свідомості. Модус останнього також виявляється буттям-для-інших, що, на думку Ж.-П. Сартра (Sartre, 1943) і Ж. Лакана (Lacan, 1977), неминуче перетворюється на відлучення суб'єкта від власної сутності. На думку П. де Мана (Man, 1989), головна суперечність інтерсуб'єктивності полягає в тому, що в міжособистісному акті дві суб'єктності, залучені в діалог, вступають у співпрацю з метою знеособлення, нівелювання своїх відмінних рис, знищення себе як суб'єктів.

Е. Гусерль (Husserl, 1931) визнає активно конституювальну інтенціональність *Іншого*, оскільки він входить у цей світ як той, хто разом зі мною визначає його сенс, а також усвідомлює і сприймає мене, тому мені постійно потрібен діалог, який є онтологічним. Світ, зрозумілий феноменологічно, формується з почуттів, які проявляються через перетин досвіду *Я* та *Іншого*, що допомагає завершити систему та визначає цілісність поля сприймання.

На думку А. Бергсона (Bergson, 1907), осягнення світу відбувається через два типи відносин людини з реальністю: інтуїтивно-інстинктивне і раціонально-інтелектуальне осягнення. Інтуїтивно-інстинктивне осягнення ґрунтується на співчутті та симпатії. Ці два процеси дають людині здатність до естетичного типу сприйняття, за допомоги якого вона може доторкнутися до найпотаємніших глибин життя.

На думку М. Бубера (Buber, 2003), «передчуття» і «звернення» є найважливішими атрибутами, що характеризують діалогічне буття. *Я* наповнене передбаченням присутності *Ти*, *Я* терпить і страждає поза діалогом, і цей стан буття називається передчуттям. Але ще до того, як виникає передчуття *Я*, буття *Ти* наповнюється закликом, зверненням, прагненням. Життя перебуває десь між питаннями та відповідями; воно не існує у вимірі мовчання.

Е. Левінас (Lévinas, 1961, 1963, 1972) стверджує, що прагнення до *Іншого* є фундаментальною властивістю людини, що втілюється у вродженому «метафізичному бажанні». Близній не може стати об'єктом людини, його неможливо пізнати, але разом вони можуть пізнати все, що їх оточує. *Інший* постає як «обличчя» (le visage), що характеризується своєю оголеністю — відсутністю культурного прикриття, що проблематизує свідомість *Я*, призводить до втрати самоідентичності *Я*. Відносини між *Я* і оголеним обличчям *Іншого* — це відносини відповідальності, на яких базуються відносини «любові» та «батьківства» як центральні форми переживання один одного в діалозі.

Екзистенціальна феноменологія висунула концепцію чуттєвої спрямованості — свідомого і вільного буття *поза-Я-до-Іншого*, яке розуміють саме як імпульс, крок вперед, прагнення, а не спонтанний рух. Йдучи назустріч *Іншому*, я можу відчувати до нього симпатію або антипатію, любити або ненавидіти, співчувати або зневажати, але я не можу залишатися байдужим до нього.

Таким чином, в сучасній філософії уявлення про людину як цілісного, самодостатнього індивіда поступається місцем уявленню про неї як про фрагментованого, децентрованого, «dividuum», що набуває цінності та значущості лише у співіснуванні з *Іншим*. У релігійному тлумаченні проблеми *Іншого* існувала «точка зустрічі» в Божественному, що знімає трагедію розлуки і самотності.

В. Біон стверджував, що емоційний досвід завжди пов'язаний з *Іншим*, незалежно від можливості його розпізнавання (Bion, 1993). Р. Каес (Kaes, 2012) вважає, що комунікація це інтерсуб'єктивна (сингулярно-множинна) психічна реальність, специфічне несвідоме, яке формується зустріччю двох або більше сингулярних психічних реальностей. Думка Дж. Бадаракко (Badaracco, 2000), підкріплена його багаторічним досвідом лікування серйозних психічних патологій, вводить поняття «децентралізації» психіки та гносеологічний принцип «мережі взаємозалежності».

Водночас, великі наративи, культури, ідеології, релігії, системи колективного представництва втрачають свою фундаментальну цінність, породжуючи дезорієнтацію, дестабілізацію та глибоку самотність. У кризу вступають метапсихічні гаранті, в тому числі несвідомі союзи, заяви про довіру, які забезпечують розуміння внутрішнього світу та навколишнього середовища і виконують функції формування, гарантування та підтримки психіки (Kaes, 2012). Таким чином, ми бачимо загальну втрату цінності довгострокових зобов'язань, соціальної значущості довіри, відданості та подружньої вірності, натомість залишитися у відносинах означає терпіння до розчарувань і вміння впоратися з почуттями депресії та горя.

Комунікація та соціальний взаємозв'язок самі по собі є психічними об'єктами, які існують не статично, а як постійний процес руйнування, зміни та творення чогось прекрасного і важливого, в постійному ваганні між надією, розгубленістю і стражданнями (Bianchini, Scabbiolo, 2018) пацієнт сам по собі вже є відносинами (Ruszczyński, 1993). Поняття відносин має на увазі розширення ментального простору, позаяк перед нами постає не тільки внутрішній психічний простір особистості, а й уявне місце, де відбуваються відносини й зустрічаються внутрішні світи. Залучення в комунікацію відбувається, коли діалог між пацієнтом і терапевтом дає змогу словам перетинатися і висловлювати почуття, які в них містяться. Дискурс демонструє живу присутність у сесійному просторі, а ситуації можна озвучувати та сприймати як подію. Всі ті самі речі відбуваються в парній, сімейній та мультисімейній терапії як соціальних практиках, які можуть слугувати оздоровленню суспільства в цілому, оскільки саме суспільство великою мірою породжує психічну та сімейну патології.

Можна виокремити два протилежні наміри стосовно Об'єкта: піти йому назустріч, обмінятися з ним думками, за допомоги провокації, протистояння, силових відносин, прямої або непрямой агресії; руйнувати його в той чи інший спосіб, тому що він зриває виконання бажань, тому що його існування обмежує і зазіхає на почуття всемогутності. *Інший* занадто важливий, тому його й хочуть позбутися, він змушує страждати, незважаючи на те, чи це сприймається як нав'язливість (лякає, тисне, душить) чи як відсутність (тривога, самотність, смуток). Гама взаємодій матері та дитини, завдяки афектам, які позначали їх

як події, буде акумулювати свої сенси у вигляді мнемонічних слідів, «прото-нарративних оболонок», які у процедурно-семантичній пам'яті вказують на те, що дитина була почута матір'ю і почула її пісню про кохання або її крик ненависті.

Термін «імаго» використовують замість поняття «образ» для того, щоб підкреслити, що багато образів, виникають не з реальних життєвих переживань, а несвідомих фантазій. Імаго функціює як очікування або фільтр, через який сприймаються певні категорії людей. У психоаналізі термін «імаго» використовується для позначення уявлення про себе або про об'єкти. З. Фройд (Freud, 1905, 1914) пише про образи матері та батька, а також про те, що «під більш віддаленим впливом цих прототипів вибір об'єктів відбувається взагалі». К.-Г. Юнг вважав, що образ «душі» є «похідним від материнського імаго, або, іншими словами, символічним позначенням кількості лібідо, що залишається в материнському імаго». Материнське імаго К. Юнг розглядав як прототип, який знаходить відображення не тільки у сприйманні краси (Матері-Землі, богині долі), а й у образі хижого звіра Сфінкса як «Жахливої матері» (Jung, 1912, 1916).

Сучасна психоаналітична клініка прагнула описати особливості первинного материнського імаго. З. Фройд зображав стосунки матері та немовляти як майже ідеальні, що призводить до приховування «злої матері» (Freud, 1916). М. Кляйн (Klein, 1945, 1952) цікавилася внутрішнім, переважно «злим» об'єктом, який вона могла собі уявити в роботі з дітьми та психотичними дорослими. Вона описала цей об'єкт як всюдисущі й нав'язливі груди, які загрожують дитині та мають з нею дзеркальний проєкційний зв'язок. Як тільки шизоїдно-параноїдна фаза починає поступатися місцем депресивній фазі, проєктивна діяльність припиняється і дитина отримує доступ до своїх агресивних потягів, що призводить до більш дбайливого її поводження з материнським об'єктом, до страху за нього, страху втрати, а також до повороту своєї деструктивності проти себе під впливом архаїчного почуття провини і з метою відновлення материнського об'єкта.

Б. Гібелло (Gibello, 1984) пропонує оригінальну гіпотезу, згідно з якою перші уявлення немовляти в безперервності досвіду турботи (піклування) відносяться не до ситуацій (уявлень про речі) або слів (вербальних уявлень), а до психомоторних змін (уявлень про рівновагу), що говорить про те, що дитина має «знання» про «щось–когось», що сприяє зміні цього балансу. На його думку, цей протооб'єкт репрезентації є епістемічним об'єктом.

Фундаментальним досвідом успішного життя в архаїчній залежності є повна довіра Я до Я. Надійність матері дозволяє дитині без страху засинати й налагоджувати еротичні відносини в широкому сенсі цього слова, тобто готуватися до соціального життя. І, нарешті, потреба дитини підтримувати подвійний союз архаїчної залежності майже тотожна її інстинкту самозбереження, оскільки існування дитини повністю залежить від матері. Такі якості, як материнська турбота і симпатія, магічний авторитет, мудрість і духовне піднесення, будь-який корисний інстинкт або імпульс, все доброякісне, все, що плекає і підтримує, що сприяє зростанню і родючості, концентрується навколо позитивного полюса імаго.

Негативний полюс може означати що-небудь таємне, приховане, темне, Безодню («споконвічний хаос»), світ мертвих, все, що пожирає, спокушає та отрує, що є страшним і невідворотним, як доля. Аналогічні сприйняття та образи стосуються імаго батька, який, на думку К.-Г. Юнга (Jung, 1916), так само, як і імаго матері, є об'єктом пригніченого лібідо. «Жахлива мати» за Нейманом (Neumann, 1973), смертельно небезпечний аспект матері-імаго, з'являється в разі занадто радикального відриву від материнських творчих сил, тривалої розлуки з матір'ю або її смерті без появи матері-заміни. Він також з'являється, коли мати має негативний комплекс Матері, або коли оточення вороже ставиться до її творчих сил. Жахлива Мати відкидає немовля або робить можливим його злиття з нею. На думку Г. Гантрипа (Guntrip, 1992) і Д.В. Віннікота (Winnicott, 1965), незадоволені потреби немовляти завдають йому страждань, і поки мати не відреагує на них адекватно, вони незбагненні та є ключем до майже психотичних «невимовних» тривог. Якщо мама не реагує на потреби або намагається задовільнити власні регресивні потреби, то її образ зливається з цим нестерпним досвідом. Можливо, образ поглинальної (жерущої) матері є зручним способом пізнання Неосяжного: *Das Ding* проєціюється на найближчий подібний внутрішній об'єкт, материнське імаго, і той стає тимчасовим вмістом для жахливого.

А. Грін (Green, 1983) також описує Мертву Матір — імаго, що сформувалося у психіці дитини в результаті материнської депресії, яка грубо перетворює живий об'єкт, джерело життєвих сил для дитини, в далеку атонічну, майже неживу фігуру, дуже глибоко пронизує інвестиції деяких суб'єктів і тягнє над їхньою долею і над їхнім майбутнім (лібідальним, об'єктним і нарцисичним).

«Недостатньо хороша» мати, на думку Д.В. Віннікота (Winnicott, 1975), найбільш реалістичний образ, максимально позбавлений проєційованого несвідомого змісту дитини, матір в рамках об'єктних відносин, у якій не можуть повністю утримуватися переживання немовляти, і воно залишається більш-менш самотнім перед обличчям світу і власних страждань, але не покинутим. Хороший аспект материнського імаго здатний дозувати фрустрації, тривогу, страждання та відторгнення; однак вони також є частиною структури будь-якої архаїчної залежності.

Кульмінаційною фазою нормального розвитку немовляти є формування інтегрованого *Ego*, яке вже має повноваження обробляти й засвоювати (до певних меж) негативні переживання, і виникає позитивна терпимість з боку *Ego*, яке, здатне прийняти світ і себе, оскільки має постійний досвід позитивної терпимості та прийняття через матір (Neumann, 1973). «Олюднення» материнського імаго завершується прийняттям «справжньої» матері та її звичайної людяності, зокрема прийняття нестачі її.

Якщо умови неминучого відокремлення матері та дитини сприятливі, материнський об'єкт як первинний об'єкт злиття зникає, залишаючи місце для власних інвестицій *Ego*, відтепер здатного інвестувати свої власні об'єкти, відмінні від первинного об'єкта. Первинний об'єкт стає обрмовувальною структурою для *Ego*, приховуючи негативну галюцинацію матері. Стирання материнського об'єкта, перетвореного в обрмовувальну структуру, досягається тоді, коли лю-

бов до об'єкта досить надійна, щоб грати роль ментального вмістища для ідей та майбутніх інвестицій.

Аналітичний процес, який є комплементарним та антагоністичним щодо невротичного, виникає і розвивається у пацієнта в аналізі внаслідок проведеної спільно з терапевтом (аналітиком) роботи і, як наслідок, заміщає і модифікує невротичний процес. Розвиток аналітичного процесу включає опрацювання драйву, за якого пряма відмова від потягу супроводжується нарцисичним вигрешем, достатнім для виправдання цього зречення, а також репарацію первинних переживань для подолання розщеплення та підтримки відокремлення між *Я* та *Іншим*. Для послідовників юнгіанського аналізу перенесення може бути полем для творчості; на думку А. Шоре, в терапевтичній діаді створюється новий сенс (Schore, 2001). Д. Штерн і його співавтори говорять про нові інтерсуб'єктивні несвідомі переживання, які вони називають «моментами зустрічі» (Stern et al., 1998).

Логіка інтервенції з парами передбачає вихід за рамки індивідуального сприймання того, що було названо психічним станом пари (Bianchini, Scabbiolo, 2018), уможливаючи спостереження, припускаючи і дозволяючи парі поступово розвивати власну мову і текст, обирати рівень інтенсивності та найбільш відповідний «літературний жанр», оптимальну емоційну дистанцію без чіткого та однозначного визначення подій та персонажів сеансу, а спільний «контейнер» міг би розвиватися в цій розповіді. Щоб побудувати подружні стосунки в гармонії, необхідно, щоб кожен з подружжя вмів визначати свої внутрішні об'єкти й відрізнити їх від реальності *Іншого* як суб'єкта і полюса любовної прихильності. При цьому належать аналізувати нестійкість первинних зв'язків і дефекти батьківської приналежності, які пояснюють відсутність внутрішнього об'єкта, необхідного для побудови гармонійних відносин.

Спільне психічне функціонування формує груповий психічний апарат, який перетворює комунікації у психотерапевтичну сцену на всіх можливих рівнях (історія відносин та історія партнерів, динаміка перенесення і контрперенесення, або трансгенерації) (Ruszczyński, 1993), а вербальний текст має бути доповнений невербальною, полісемічною і жестовою, просодичною та експресивною складовою. В аналітичній ситуації кожен учасник не може бути зрозумілий без іншого: саме тому сенс відносин у парі належить не розшифровувати або тлумачити, але будувати і проектувати разом. Таке ставлення спонукає пару проявити творчість, пережити стосунки як підтримку і ресурс, за допомоги якого партнери можуть використовувати свої відмінності та суперечності, щоб створити думки, які в самотині ніколи б не з'явилися.

Мультисімейний психоаналіз — психотерапевтичний метод, створений Дж. Бадаракко (Badaracco, 2000) в Аргентині для лікування важких психічних захворювань, який характеризується специфічним способом розуміння психічної хвороби як проблеми психічного апарату, включеного в мережу соціальної та психічної взаємозалежності. Автор врахував переваги трансферної дифракції, яка може бути досягнута у великих групах, і скерував терапевтичний процес на те, щоб кожна людина робила свої відкриття у своєму темпі. Лікування в такій багатомережевій психоаналітичній групі показує ефективність використан-

ня чужої психічної функції у відновленні пам'яті, а також мовної та інтерпретаційної активності. Дж. Бадаракко розуміє лікування як перебудову, яка може відбуватися тільки в високонадійному середовищі, що дає змогу в різні способи виробити нову непатогенну взаємозалежність, де пацієнт може ототожнити себе з *Ego*-ресурсами терапевтів та інших учасників, щоб отримати автономію та уявлення, необхідні для виникнення суб'єктності.

Висновки

Соціально-демографічні характеристики сучасного типу материнства, його психологічні сенси та екзистенційні досвіди все ще потребують ґрунтовних досліджень через фундаментальну недооцінку їхньої важливості в науковому дискурсі та медійному обговоренні. Материнський ресурс важливий для демографічного розвитку країни, та разом із тим материнська праця знецінюється й матері опиняються на маргінесі соціального життя наодинці з надзвичайною психоемоційною напругою та проблемами, які є занадто складними й численними, що призводить до сімейних та соціальних негараздів та психологічних ускладнень.

Психотерапевтична практика, зокрема парна, сімейна та мультисімейна, слугує формуванню образів добрих ментальних репрезентацій значущих *Інших*, зокрема, материнського імаґо, що поступово змінює ставлення людини до себе, навколишніх та соціуму загалом. Це, своєю чергою, сприяє оздоровленню суспільства, його безпеці та захищеності, підвищенню якості життя та соціальних практик.

У психотерапії необхідно вибудовувати засобами вербалізації та символізації ментальну категорію відкритої комунікації, з її межами, залежностями, індивідуальними потребами. Життєвий досвід, розглянутий з певної відстані, абстраговано та в потрібному контексті й пережитий у психотерапевтичному процесі, перетворюється на співзвучну біографічну історію та значущий ресурс.

Функція матері та психоаналітика полягає в тому, щоб вміти прийняти вплив змісту психіки, який дитина не в змозі трансформувати та розвивати, а також надати йому форму та інтенсивність, що допомагають дитині реінкорпорувати й метаболізувати його. Коли це буде зроблено, імаґо клієнта, злите з ранньою тривогою, болем і депривацією, буде пом'якшено, а зцілене амбівалентне батьківське імаґо буде інтегровано.

Джерела / References

Badaracco, J.E.G. (2000). *Psicoanálisis Multifamiliar. Los otros en nosotros y el descubrimiento del sí mismo*. Buenos Aires: Paidós Psicología Profunda.

Bergson, H. (1907). *L'Évolution créatrice*. Paris: Félix Alcan, coll. Bibliothèque de philosophie contemporaine.

Bianchini, B., Scabbiolo, P. (2018). L'estetica nella terapia psicoanalitica della coppia. *Interazioni*, 1-2018/49.

Bion, W.R. (1993). *Attention and Interpretation*. London: Karnac.

Buber, M. (2003). *Two Types of Faith*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.

- Freud, S. (1914). *Remembering, Repeating, and Working Through (Further Recommendations on the Technique of Psychoanalysis)*. London: Hogarth.
- Freud, S. (1905). Three essays on the theory of sexuality. In: *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (vol. 7, pp. 130–243).
- Gibello, B. (1984). *L'enfant a l'intelligence troublé e*. Paris: Le Centurion.
- Green, A. (1983). Narcissisme de vie. narcissisme de mort. *Reprise*, 14.
- Guntrip, H. (1992). *Schizoid Phenomena, Object-Relations, and the Self*. Karnac Books.
- Husserl, E. (1931). *Méditations cartésiennes. Introduction à la phénoménologie*. Paris: Armand Colin.
- Jung, C.G. (1946). The Psychology of the Transference. In: *Collected Works* (vol. 16). London: Routledge and Kegan Paul.
- Jung, C.G. (1916). *Psychology of the Unconscious: A Study of the Transformations and Symbolisms of the Libido*. Routledge.
- Jung, C.G. (1912). The Theory of Psychoanalysis. In: *Collected Works* (vol. 4). London: Routledge and Kegan Paul.
- Kaes, R. (2012). *Le malêtre*. Paris: Dunod Editions
- Klein, M. (1952). *Envy and Gratitude and Other Works. 1946-1963*. London: Hogarth.
- Klein, M. (1945). Narrative of a Child Analysis. In: *The Writings of Melanie Klein* (vol. 4). London: Hogarth Press.
- Lacan, J. (1977). *Écrits: A Selection*. New York: W.W. Norton and Co.
- Lévinas, E. (1961). *Totalité et infini. Essai sur l'extériorité*. La Haye: Martinus Nijhoff.
- Lévinas, E. (1963). La trace de l'autre. *Tijdschrift voor Filosofie*, Septembre.
- Lévinas, E. (1972). *Humanisme de l'autre homme*. Fata Morgana.
- Man, P. (1989). *Critical Writings: 1953–1978*. Lindsay Waters.
- Neumann, E. (1973). *Die Grosse Mutter*. Dusseldorf: Walter.
- Ruszczynski, S. (1993). *Psychotherapy with Couples: Theory and Practice at the Tavistock Institute of Marital Studies*. London: Karnac Books.
- Sartre, J.-P. (1943). *L'Être et le Néant: essai d'ontologie phénoménologique*. Paris.
- Schore, A.N. (2001). Minds in the Making: Attachment, the Self-organizing Brain, and Developmentally Oriented Psychoanalytic Psychotherapy. *British Journal of Psychotherapy*, 17(3).
- Stern, D.N., Sander, L.W., Nahum, J.C., Harrison, A.M., Lyons-Ruth, K., Morgan, A.C., Bruchweilerstern, N., Tronick, E.Z. (1998). Non-interpretive Mechanisms in Psychoanalytic Therapy: The 'Something More' than Interpretation. *International Journal of Psycho-analysis*, 79(5).
- Winnicott, D.W. (1965). The Theory of Infant Parent Relationship. In: *The Maturational Process and The Facilitating Environment*. London: Hogarth.
- Winnicott, D.W. (1975). Le role du miroir de la mere et de la famille dans le development de l'enfant. In: *Jeu et Réalité. L'espace potentiel*. Paris: Gallimard.

Отримано / Received 08.06.2024

ЮРІЙ ПРИВАЛОВ, АННА ВОВК

Роль трансформації материнського імаго у психотерапевтичному процесі

У сучасній психології тема людських прихильностей є частиною питання соціальних відносин між людьми, їх регулювання в царинах освіти, виховання, психотерапії. Формування типу прихильності корениться в системах сімейного спілкування, що характеризуються сімейними правилами, особистими кордонами, безпосереднім спілкуванням. Індивідуальна та сімейна психотерапія пропонує безліч ефективних інструментів для розвитку сімейних систем і компенсації негативних наслідків їхнього впливу на особистість. Сімейна система дозволяє кожному члену сім'ї закріпити основи нарцисичної ідентичності, стати суб'єктом своєї історії та соціальним суб'єктом. Кожна дитина народжується ментально в осерді вже наявного сі-

мейного психічного апарату, який підтримується соціокультурною матрицею. Культура містить і підтримує синкретичний фон психіки та підтримує процес психічної структуризації.

Взаємодія та афективний обмін мають психічні наслідки, а поява уявлень демонструє роль тих, хто виховує дітей. Психоаналітична теорія ґрунтується на основному припущенні про те, що уявлення про об'єкт виникає внаслідок реактивації слідів задоволення, пов'язаних з досвідом задоволення потреб, що об'єднує немовлят та їхніх матерів. Виняткове місце у внутрішньому житті людини посідає неусвідомлюваний образ матері, материнське імаго, зміна якого тягне за собою трансформацію ставлення до світу, суспільства, людей і самого себе, що зумовлює актуальність теми статті. Об'єктом дослідження є материнське імаго. Предметом дослідження є процес трансформації материнського імаго у психоаналітичній роботі. Мета дослідження — обґрунтувати можливість зміни материнського імаго в процесі психоаналітичної роботи і відображення цих змін на ставленні клієнта до себе та інших.

Ключові слова: імаго, Інший, Его, образ матері, материнське імаго

YURIY PRIVALOV, ANNA VOVK

Role of maternal imago transformation in psychotherapeutic process

In modern psychology, the topic of human attachments is part of the issue of social relations between people, their regulation in the field of education, upbringing, and psychotherapy. The formation of attachment types is rooted in family communication systems characterized by family rules, personal boundaries, and direct communication. Individual and family psychotherapy offers many effective tools for developing family systems and compensating for the negative effects of their influence on the individual. The family system allows each family member to consolidate the foundations of narcissistic identity, as well as become a subject of their own history and a social subject. Each child is born mentally in the heart of an existing family psychic apparatus, which is supported by a socio-cultural matrix. Culture contains and maintains the syncretic background of the psyche and supports the process of psychic structuring.

Interactions and affective exchange have psychic consequences, and the emergence of representations demonstrates the role of caregivers. Psychoanalytic theory is based on the basic premise that the representation of an object arises from the reactivation of traces of pleasure associated with the experience of need satisfaction that unites infants and their mothers. An exceptional place in the inner life of a person is occupied by the unconscious image of the mother, the maternal imago, the change of which entails a transformation of attitudes towards the world, society, people and oneself, which has led to the relevance of this research topic. The object of study of the article is the maternal imago. The subject of the study is the process of transformation of the maternal imago in psychoanalytic work. The purpose of the study is to substantiate the possibility of changing the maternal imago in the process of psychoanalytic work and the reflection of these changes on the client's attitude towards himself and others.

Keywords: imago, Other, Ego, mother image, maternal image